

ปี 2567

แนวทางการประเมินความเสี่ยง ต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment)

QR code
แนวทางประเมินฯ

QR code
แบบฟอร์มประเมินฯ

ที่มาและ ความสำคัญ

ด้วยประเทศไทยได้มีการดำเนินการกวาดล้างโรคโปลิโออย่างต่อเนื่องตามคำมั่นสัญญา ร่วมกับนานาชาติประเทศ ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงท้ายของการกวาดล้างโปลิโอให้หมดไป จากสถานการณ์การระบาดของโรคโปลิโอทั่วโลกในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ยังคงพบการระบาดของโปลิโอสายพันธุ์ก่อโรคตามธรรมชาติ (Wide Poliovirus: WPV) สายพันธุ์ที่ 1 และพบผู้ป่วยโปลิโอสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ (Vaccine-derived Poliovirus: VDPV) ที่มีแนวโน้มการระบาดที่เพิ่มสูงขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งจากข้อมูลในปี 2566 พบการระบาดของโรคโปลิโอสายพันธุ์ก่อโรคตามธรรมชาติ (WPV) จำนวน 12 ราย ใน 2 ประเทศ คือ ประเทศอัฟกานิสถาน และปากีสถาน และพบผู้ป่วยโรคโปลิโอจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ (VDPV) จำนวน 522 ราย ใน 23 ประเทศ โดยพบผู้ป่วยโปลิโอสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ (VDPV) สายพันธุ์ที่ 1 จำนวน 133 ราย ใน 3 ประเทศ และสายพันธุ์ที่ 2 จำนวน 389 ราย ใน 22 ประเทศ รวมทั้งประเทศใกล้เคียงกับประเทศ พบการระบาดเชื้อไวรัสโปลิโอสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ (c-VDPV) Type 2 ในประเทศอินโดนีเซีย จำนวน 7 ราย และเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2567 ประเทศอินโดนีเซียยืนยันการพบผู้ป่วยเชื้อไวรัสโปลิโอสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ (c-VDPV) Type 1 จำนวน 1 ราย ทั้งนี้ ประเทศอินโดนีเซียนั้นพบการระบาด c-VDPV ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2565 เป็นต้นมา

องค์การอนามัยโลกจึงได้แนะนำให้ทุกประเทศดำเนินการตามยุทธศาสตร์การกวาดล้างโรคโปลิโอ ได้แก่ 1) รักษาความครอบคลุมการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอให้อยู่ในระดับสูงทั้งการให้วัคซีนในระบบปกติและการให้วัคซีนเสริมในพื้นที่เสี่ยง 2) จัดระบบเฝ้าระวังโรคให้รวดเร็วครอบคลุมทุกพื้นที่ทั้งในผู้ป่วยและสิ่งแวดล้อม และ 3) เตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีพบผู้ป่วยโปลิโอ

อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันประเทศไทยไม่พบรายงานผู้ป่วยโปลิโอในประเทศ แต่ยังคงมีความเสี่ยงสูงที่เชื้อโปลิโอจะแพร่เข้ามาและเกิดการระบาดในประเทศได้จากประเทศใกล้เคียงที่พบการระบาดผู้ป่วยโปลิโอได้ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับการระบาดของโรคโปลิโอ พื้นที่ที่มีความครอบคลุมการรับวัคซีนต่ำ พื้นที่มีความห่างไกลเข้าถึงยาก ประกอบกับปัจจุบันการคมนาคมการเดินทางที่สะดวกและรวดเร็วทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงที่เชื้อจะแพร่เข้ามาจากผู้เดินทางมาจากพื้นที่การระบาดของโรค และจากข้อมูลภาพรวมความครอบคลุมการรับวัคซีนโปลิโอ เด็กอายุครบ 1 ปี ของประเทศ ในช่วง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2564 – 2566 พบว่าความครอบคลุมการรับวัคซีนโปลิโอ OPV และ IPV ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 90 อีกทั้งความครอบคลุมการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอในหลายจังหวัดมีความครอบคลุมที่ต่ำกว่าร้อยละ 90 จำนวนเพิ่มมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและทราบถึงปัจจัยความเสี่ยงในระดับพื้นที่ การดำเนินการประเมินความเสี่ยงในพื้นที่เป็นการดำเนินการที่สำคัญ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาในพื้นที่เสี่ยงสูงของพื้นที่และมีการจำลองเตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีพบผู้ป่วยโปลิโอต่อไป

การประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment)

วัตถุประสงค์ : เพื่อเฝ้าระวังและได้ทราบปัจจัยความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอในระดับพื้นที่ รวมถึงมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีพบผู้ป่วยโปลิโอ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อการกวาดล้างโปลิโอ

การดำเนินการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอ

- 1) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด ประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) รายอำเภอ โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินฯ รายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการฯ หน้าที่ 5 และ 6
- 2) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด ดำเนินการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) เป็นภาพรวมจังหวัด โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินฯ รายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการฯ หน้าที่ 5 และ 6
- 3) จังหวัดรายงานผลการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) ตามแบบฟอร์มประเมินความเสี่ยงดังกล่าว มาแจ้งกองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค ผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ vaccine.ddc@gmail.com ภายในวันพุธที่ 31 กรกฎาคม 2567
ทั้งนี้ ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม 0 2590 3196-7
- 4) เมื่อจังหวัดทราบระดับผลการประเมินความเสี่ยงของจังหวัดแล้ว ขอให้ดำเนินการตามเกณฑ์ดังนี้
  - 4.1 จังหวัดที่มีความ **เสี่ยงสูง**
    - 1) ขอให้เร่งรัดความครอบคลุมการได้รับวัคซีน IPV และ OPV รวมทั้งติดตามเก็บตกวัคซีนในเด็กที่ได้รับวัคซีนไม่ครบ หรือ ไม่เคยได้รับวัคซีน โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความครอบคลุมต่ำกว่าร้อยละ 90 โดยเร็ว
    - 2) เร่งรัดการเฝ้าระวัง AFP ในพื้นที่อำเภอที่มีการรายงานไม่สม่ำเสมอ / ไม่มีการรายงาน รายละเอียดตามแนวทางการเฝ้าระวังผู้ป่วยอัมพาตกล้ามเนื้ออ่อนปวกเปียกเฉียบพลัน (Acute Flaccid Paralysis : AFP) หรือ ทางเว็บไซต์ : <https://shorturl-ddc.moph.go.th/B97RA>
    - 3) ดำเนินการชักซ้อมแผนตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีเกิดการระบาดโรคโปลิโอ โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
  - 4.2 จังหวัดที่มีความ **เสี่ยงต่ำ**

ขอให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาในด้านที่พบความเสี่ยงของพื้นที่ เช่น ด้านความครอบคลุมการรับวัคซีน ด้านการเฝ้าระวังผู้ป่วย AFP เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการประเมินความเสี่ยง

การดำเนินการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) โดยมีรายละเอียดการประเมินดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด ประเมินความเสี่ยงแยกเป็นรายอำเภอ โดยมีการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ด้านประชากร 2) ด้านการเฝ้าระวัง AFP 3) ด้านภูมิئاتานานโปลิโอ 4) ด้านความยากง่ายหากต้องมีการรณรงค์ โดยประเมินว่าแต่ละอำเภอ มีความเสี่ยงแต่ละด้านอยู่ที่ **เสี่ยงสูง หรือ ต่ำ** โดยมีหลักเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

1) ความเสี่ยงด้านประชากร

สูง = มีประชากรเคลื่อนย้ายจำนวนมาก หรือมีค่ายผู้อพยพ

ต่ำ = การเคลื่อนย้ายประชากรต่ำ สามารถติดตามตัวได้

2) ความเสี่ยงด้านการเฝ้าระวัง AFP

สูง = ไม่มีการรายงาน zero report / รายงานไม่สม่ำเสมอ

ต่ำ = มีการรายงาน zero report อย่างสม่ำเสมอ

3) ความเสี่ยงด้านภูมิئاتานานโปลิโอ

สูง = ไม่ทราบความครอบคลุมของวัคซีน OPV /IPV หรือ มีความครอบคลุมต่ำกว่าร้อยละ 90

ต่ำ = ความครอบคลุมสูงกว่าร้อยละ 90

4) ความเสี่ยงด้านความยากง่ายหากต้องมีการรณรงค์

สูง = ไม่ทราบเป้าหมายแน่ชัด / พื้นที่เข้าถึงยาก

ต่ำ = สามารถให้วัคซีนแก่ประชากรเป้าหมายได้ครบถ้วน

โดยคำนวณผลการประเมินความเสี่ยงภาพรวมอำเภอ ดังนี้

- อำเภอที่มีความเสี่ยงสูง คือ มีความเสี่ยง ข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป
- อำเภอที่มีความเสี่ยงต่ำ คือ มีความเสี่ยง ข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ไม่เกิน 1 ข้อ

2. เมื่อเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดมีการประเมินความเสี่ยงครบทุกอำเภอในจังหวัดเรียบร้อยแล้ว ขอให้ดำเนินการประเมินความเสี่ยงฯ ในระดับจังหวัดในลำดับต่อไป เพื่อให้ทราบระดับความเสี่ยงของจังหวัดว่าจังหวัดมีระดับความเสี่ยงสูง หรือ เสี่ยงต่ำ โดยนำข้อมูลผลการประเมินความเสี่ยงระดับอำเภอ และนำข้อมูลความครอบคลุมการได้รับวัคซีน OPV และ IPV ในเด็กอายุ 1 ปี ในภาพรวมจังหวัด มาประกอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงในพื้นที่ระดับจังหวัด โดยจังหวัดที่มีคะแนนตั้งแต่ 2 คะแนนขึ้นไป ถือว่าอยู่ในระดับเสี่ยงสูง คำนวณผลความเสี่ยงตามเกณฑ์คะแนน ดังนี้

2.1 จำนวนอำเภอที่มีระดับความเสี่ยงสูง > ร้อยละ 30 ของอำเภอทั้งหมด (1 คะแนน)

2.2 ความครอบคลุมวัคซีน OPV < ร้อยละ 90 หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)

2.3 ความครอบคลุมวัคซีน IPV < ร้อยละ 90 หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)

การคำนวณ (ข้อ 2.1) ร้อยละอำเภอที่ผลประเมินความเสี่ยงสูงกว่าร้อยละ 30

$$\text{การคำนวณ (ข้อ 2.1) ร้อยละอำเภอที่มีระดับความเสี่ยงสูงกว่าร้อยละ 30} = \frac{\text{จำนวนอำเภอที่มีความเสี่ยงสูงทั้งหมด X } 100}{\text{จำนวนอำเภอทั้งหมด}}$$

แบบฟอร์ม การประเมินความเสี่ยง

แบบประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) ปี 2567

จังหวัด _____

ลำดับ	อำเภอ	(1.) ความเสี่ยง ด้านประชากร	(2.) ความเสี่ยง ด้านการเฝ้าระวัง AFP	(3.) ความเสี่ยง ด้านภูมิคุ้มกัน โปลิโอ	(4.) ความเสี่ยง ด้านความยากง่าย หากต้องมีการรณรงค์	ผลการประเมิน ความเสี่ยง ในภาพรวม	เกณฑ์การประเมิน
							<p>(1.) ความเสี่ยงด้านประชากร</p> <p>สูง = มีประชากรเคลื่อนย้ายจำนวนมาก หรือมีค่ายผู้อพยพ ต่ำ = การเคลื่อนย้ายประชากรต่ำ สามารถติดตามตัวได้</p> <p>(2.) ความเสี่ยงด้านการเฝ้าระวัง AFP</p> <p>สูง = ไม่มีการรายงาน zero report / รายงานไม่สม่ำเสมอ ต่ำ = มีการรายงาน zero report อย่างสม่ำเสมอ</p> <p>(3.) ความเสี่ยงด้านภูมิคุ้มกันโปลิโอ</p> <p>สูง = ไม่ทราบความครอบคลุมของวัคซีน OPV/IPV หรือมีความครอบคลุมต่ำกว่าร้อยละ 90 ต่ำ = ความครอบคลุมสูงกว่าร้อยละ 90 หมายเหตุ : ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV/IPV ปี 2566</p> <p>(4.) ความเสี่ยงด้านความยากง่ายหากต้องมีการรณรงค์</p> <p>สูง = ไม่ทราบเป้าหมายแน่ชัด / พื้นที่เข้าถึงยาก ต่ำ = จะสามารถให้วัคซีนแก่ประชากรเป้าหมายได้ครบถ้วน</p> <p>ผลการประเมินความเสี่ยงภาพรวมอำเภอ</p> <p>สูง = ความเสี่ยงข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ต่ำ = ความเสี่ยงข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ไม่เกิน 1 ข้อ</p>
<p>สรุปผลการประเมินความเสี่ยงระดับจังหวัด ☐ เสี่ยงสูง ☐ เสี่ยงต่ำ</p> <p>1) ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV ปี 2566 ..... % 2) ระดับความครอบคลุมวัคซีน IPV ปี 2566 ..... %</p> <p>หมายเหตุ : จังหวัดที่มีคะแนนตั้งแต่ 2 คะแนนขึ้นไป ถือว่าอยู่ในระดับเสี่ยงสูง</p>							<p>2.1 จำนวนอำเภอที่มีระดับความเสี่ยงสูง > 30 % ของอำเภอทั้งหมด (1 คะแนน)</p> <p>2.2 ความครอบคลุมวัคซีน OPV < 90 % หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)</p> <p>2.3 ความครอบคลุมวัคซีน IPV < 90 % หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)</p> <p>ข้อ 2.2 และ 2.3 ใช้ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV/IPV ปี 2566</p>

ผู้ประเมิน _____

วันที่ประเมิน _____

หมายเหตุ : โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สามารถส่งประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง ปี 2567 ผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : vaccine.ddc@gmail.com

แบบประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) ปี 2567

กรุงเทพมหานคร

ลำดับ	อำเภอ	(1.) ความเสี่ยง ด้านประชากร	(2.) ความเสี่ยง ด้านการเฝ้าระวัง AFP	(3.) ความเสี่ยง ด้านภูมิทัศน์ โปลิโอ	(4.) ความเสี่ยง ด้านความยากง่าย หากต้องมีการณรงค์	ผลการประเมิน ความเสี่ยง ในภาพรวม	เกณฑ์การประเมิน
							<p>(1.) ความเสี่ยงด้านประชากร สูง = มีประชากรเคลื่อนย้ายจำนวนมาก หรือมีค่ายผู้อพยพ ต่ำ = การเคลื่อนย้ายประชากรต่ำ สามารถติดตามตัวได้</p> <p>(2.) ความเสี่ยงด้านการเฝ้าระวัง AFP สูง = ไม่มีการรายงาน zero report / รายงานไม่สม่ำเสมอ ต่ำ = มีการรายงาน zero report อย่างสม่ำเสมอ</p> <p>(3.) ความเสี่ยงด้านภูมิทัศน์โปลิโอ สูง = ไม่ทราบความครอบคลุมของวัคซีน OPV3/IPV หรือมีความครอบคลุมต่ำกว่าร้อยละ 90 ต่ำ = ความครอบคลุมสูงกว่าร้อยละ 90 หมายเหตุ : ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV/IPV ปี 2566</p> <p>(4.) ความเสี่ยงด้านความยากง่ายหากต้องมีการณรงค์ สูง = ไม่ทราบเป้าหมายแน่ชัด / พื้นที่เข้าถึงยาก ต่ำ = จะสามารถให้วัคซีนแก่ประชากรเป้าหมายได้ครบถ้วน</p> <p>ผลการประเมินความเสี่ยงภาพรวมอำเภอ สูง = ความเสี่ยงข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ต่ำ = ความเสี่ยงข้อ 1 - 4 อยู่ในระดับสูง ไม่เกิน 1 ข้อ</p>
<p>สรุปผลการประเมินความเสี่ยงระดับจังหวัด ☐ เสี่ยงสูง ☐ เสี่ยงต่ำ</p> <p>1) ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV ปี 2566 ..... % 2) ระดับความครอบคลุมวัคซีน IPV ปี 2566 ..... %</p> <p>หมายเหตุ : จังหวัดที่มีคะแนนตั้งแต่ 2 คะแนนขึ้นไป ถือว่าอยู่ในระดับเสี่ยงสูง</p>							<p>2.1 จำนวนพื้นที่ ศบส. ที่มีระดับความเสี่ยงสูง > 30 % ของพื้นที่ ศบส. ทั้งหมด (1 คะแนน)</p> <p>2.2 ความครอบคลุมวัคซีน OPV < 90 % หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)</p> <p>2.3 ความครอบคลุมวัคซีน IPV < 90 % หรือ ไม่ทราบ (1 คะแนน)</p> <p>ข้อ 2.2 และ 2.3 ใช้ระดับความครอบคลุมวัคซีน OPV/IPV ปี 2566</p>

ผู้ประเมิน _____ วันที่ประเมิน _____

หมายเหตุ : โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สามารถส่งประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง ปี 2567 ผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : vaccine.ddc@gmail.com

QR Code แนวทางการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง
(Self-assessment) ปี 2567

หรือ ผ่านทางเว็บไซต์ กองโรคติดต่อทั่วไป : <https://shorturl-ddc.moph.go.th/GRcOI>

QR Code แบบประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโปลิโอด้วยตนเอง (Self-assessment) ปี 2567

หรือ ผ่านทางเว็บไซต์ : <https://shorturl-ddc.moph.go.th/PYndi>